

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MULOQOT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYASI

Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17248471>

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimi shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida qurilganligi haqida so'z boradi. Bu jarayonda o'quvchilar nafaqat bilim olishlari, balki mustaqil fikrlash, to'g'ri muloqot qilish, boshqalarni tushunish, o'z fikrini erkin bayon etish va ijtimoiy munosabatlarga kirisha olish ko'nikmalarini rivojlantirish lozim. Ayniqsa, **boshlang'ich sinif bosqichida** bu kabi ko'nikmalarni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi, chunki bu davrda bolalarning asosiy shaxsiy sifatlari shakllanadi.

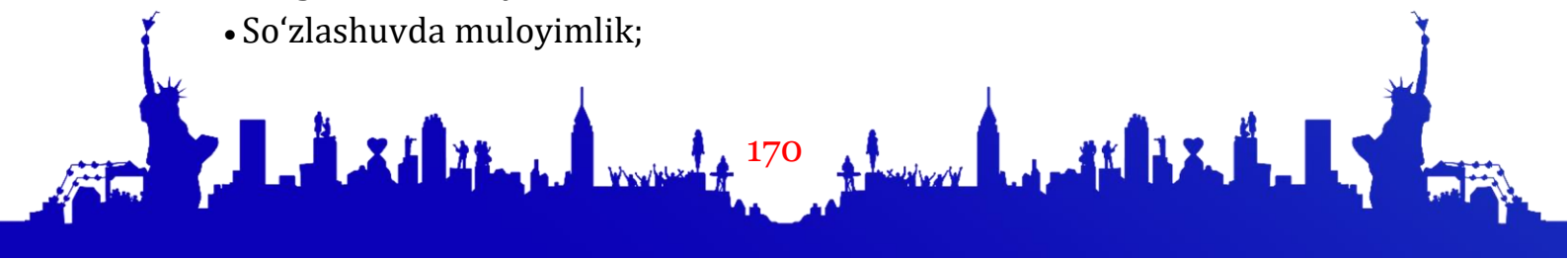
Kalit so'zlar: **boshlang'ich sinf**, muloqot madaniyati, rivojlantirish, jamiyat, , odob-axloq qoidalari, texnologiya, hurmat, tinglash, fikr almashish
Bugungi kunda ta'limning eng muhim vazifalaridan biri — o'quvchilarda nafaqat bilim berish, balki ular orasida sog'lom muloqot madaniyatini shakllantirishdir. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun muloqot madaniyatini rivojlantirish alohida ahamiyatga ega, chunki bu yoshda bolalar o'zaro munosabatlarni o'rganib, jamiyatda to'g'ri o'zini tutish ko'nikmalarini egallaydilar.

Muloqot madaniyati nima?

Muloqot madaniyati — bu odamlarning bir-biri bilan o'zaro tushunishga asoslangan, odob-axloq qoidalariga rioya qilgan holda muloqot qilishi ko'nikmasidir. Muloqot madaniyati o'zaro hurmat, tinglash, fikr almashish va muammoni hal qilishda yordam beradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida muloqot madaniyatini shakllantirishning ahamiyati Boshlang'ich maktabda bola o'zini jamiyatda tutishni o'rganadi. To'g'ri muloqot madaniyati ularning o'zaro munosabatlarini yaxshilaydi, darslarda faol ishtirok etishga rag'batlantiradi va shaxs sifatida rivojlanishiga yordam beradi. Shu bois, o'qituvchilar va ota-onalar bolalarda muloqot madaniyatini yuqori darajada shakllantirishlari lozim. **Muloqot madaniyati** — bu kishilarning bir-biri bilan aloqa qilishda odob-axloq qoidalariga rioya qilgan holda, o'z fikrini erkin va tushunarli ifoda etishi, suhbatdoshni tinglay olishi, hurmat bilan muomala qilishi kabilarni o'z ichiga oladi. Muloqot madaniyati quyidagi jihatlar bilan ajralib turadi:

- Suhbatdoshga hurmat bilan yondashish;
- Tinglash madaniyati;
- So'zlashuvda muloyimlik;

- Qoidalarga amal qilish (salomlashish, minnatdorchilik bildirish, uzr so‘rash va h.k.);

- Emotsional nazorat (asabbuzarlik qilmaslik, tahqirlovchi so‘z ishlatmaslik).

Boshlang‘ich ta‘limda bu ko‘nikmalarni shakllantirish bola ijtimoiylashuvi va shaxsiy rivojlanishi uchun mustahkam poydevor bo‘ladi.

Muloqot madaniyatini shakllantirish texnologiyalari Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida muloqot madaniyatini shakllantirish uchun quyidagi texnologiyalar samarali hisoblanadi:

1.Rolli o‘yinlar

Bolalar turli ijtimoiy vaziyatlarni o‘ynab, muloqot qilishni o‘rganadilar. Masalan, do‘stlar orasida qanday qilib tushunish va kelishuvga erishish mumkinligini amaliy mashqlar orqali ko‘rsatish.

2.Guruhli muhokamalar

Darslarda kichik guruhlariga bo‘linib, mavzular yuzasidan fikr almashish bolalarni tinglashga, o‘z fikrini ifodalashga o‘rgatadi.

3.Muammoli vaziyatlarni hal qilish texnologiyasi

Bolalarga hayotdan olingan muammoli vaziyatlar taqdim etilib, ularni birgalikda muhokama qilish va yechim topish ko‘nikmalari shakllantiriladi.

4.Etiketa qoidalari bilan tanishtirish

Kichik yoshdagilarga odob-axloq qoidalari, xushmuomala so‘zlar va odobli muloqot usullari o‘rgatiladi.

1-sinf onatili va o‘qish savodxonligi dasrligidan mavzuga doir ma‘lumotlar:

Hikoya yozish, dialoglar tuzish, teatr sahnalari orqali bolalar muloqot madaniyatini yanada rivojlantiradilar.

Dialog bo‘laklari / suhbatlar

Darslikda quyidagicha dialog bo‘lishi mumkin:

— Assalomu alaykum!

— Alaykum assalom! Qalesiz?

— Yaxshi, rahmat. Sizchi?

Bu qisqa dialog bolalarga salomlashish, hurmat bilan savol-javob qilishni o‘rgatadi.

She‘r yoki og‘zaki matn / hikoya bo‘laklari

Masalan, darslikda “Qish” she‘ri yoki qish fasli haqida qisqa matn keltiriladi va so‘ng “Qaysi fasl tasvirlangan?”, “Nimalar bo‘ldi?” kabi savollar beriladi.

So‘z ma‘nolarini tushuntirish va almashtirish

Darslikda “jim – tinch”, “osuda – osoyishta” kabi o‘xshash ma’noli so‘zlar beriladi va bolalardan ularni matnda ishlatishni so‘rash mumkin.

Matn bo‘yicha savol-javob

Matn o‘qilgach, “Kim nimani qildi?”, “Nima sabab?” kabi savollar beriladi, bolalar javob beradi, fikr almashadi.

Dialog yozish topshirig‘i

Misol uchun, “Sinfda yangi do‘st bilan tanishish haqida kichik dialog yozing” degan topshiriq bolalarni muloqotga undaydi.

Xulosa Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida muloqot madaniyatini shakllantirish zamonaviy ta‘lim jarayonining ajralmas qismi bo‘lib, bu jarayonda pedagoglarning innovatsion texnologiyalardan foydalanishi juda muhimdir. To‘g‘ri shakllangan muloqot madaniyati bola shaxsining jamiyatdagi muvaffaqiyatini ta‘minlaydi, uning ijtimoiy va madaniy rivojlanishiga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Sattorova, M. A., & Ziyaqulova, M. S. (2025). BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIDA MUTAFAKKIRLAR MEROSI ORQALI MULOQOT MADANIYATI VA MILLIY G‘URUR TUYG‘USINI SHAKLLANTIRISH. Inter education & global study, (4), 517-524.
2. The importance of riddles in the development of students creativity in the learning process ZMS Qizi - Asian Journal Of Multidimensional Research, 2021
3. BOSHLANGICH SINIF OQUVCHLARINING LUGATLAR BILAN ISHLASH JARAYONIDA KREATIVLIGINI OSHIRISH
MSQ Ziyaqulova, HIQ Raxmatova - ... : Innovative, educational, natural and social sciences, 2021
4. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi “Boshlang'ich sinf o'quvchilariga axloqiy tarbiya berishda hadislarning ahamiyati” TA'LIM FAN VA INNOVATSIYA . -ISSN 2181-8274, 2024-yil.
5. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi “ Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida shaxslararo muloqot madaniyatini shakllantirish”. “Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириў” /Илимий-методикалық журнал 2024 5/2-сан ISSN 2181-7138. Нөкис -2024
6. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi “Problems and solutions of scientific and innovative research” “Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijobiy fazilatlarni shakllantirish mexanizmi”- 2024- yil 182-1187-betlar Volume 01. ISSUE 07 universalconference.us
7. M.Sh. Ziyaqulova. BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIDA MULOQOT MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING O‘ZIGA XOS JIHATLARI // Inter

Education & Global Study. 2025. №9. URL:
<https://researcher.uz/article/boshlang-ich-sinf-o-quvchilarida-muloqot-madaniyatni-shakllantirishning-o-ziga-xos-jihatlar-013208> (дата обращения:
25.09.2025

